

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Kateřina Kořenková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Prozaická tvorba Aleny Mornštajnové

Prose of Alena Mornštajnová

Bakalářská práce

Autorka: Kateřina Kořenková

Česká filologie maior a historické vědy minor

Vedoucí práce: prof. PhDr. Lubomír Machala, CSc.

Olomouc 2022

PROHLÁŠENÍ O SAMOSTATNÉM ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením prof. PhDr. Lubomíra Machaly, CSc. a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 01.04.2022

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji prof. PhDr. Lubomíru Machalovi, CSc., za vedení bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	5
ALENA MORNŠTAJNOVÁ A JEJÍ DOSAVADNÍ TVORBA	6
ANALÝZA A INTERPRETACE JEDNOTLIVÝCH PRÓZ ALENY MORNŠTAJNOVÉ	8
1. SLEPÁ MAPA	8
2. HOTÝLEK	12
3. HANA	16
4. TICHÉ ROKY	20
5. LISTOPÁD	24
HISTORICKÉ UDÁLOSTI V JEDNOTLIVÝCH ROMÁNECH.....	27
CHARAKTERISTIKA AUTORSKÉ METODY	30
ALENA MORNŠTAJNOVÁ V KONTEXTU SOUČASNÉ ČESKÉ LITERATURY	32
ZÁVĚR	34
ANOTACE	36
RESUMÉ	37
SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY	38
PRIMÁRNÍ ZDROJE:	38
SEKUNDÁRNÍ ZDROJE:.....	38

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila prozaickou tvorbu současné české spisovatelky Aleny Mornštajnové, jelikož autorčina tvorba mě zaujala a autorka se v posledních letech stala doslova fenoménem současné české literatury.¹ Věřím, že má bakalářská práce bude přínosem, protože autorka je u čtenářů stále oblíbenější a stává se jednou z hlavních reprezentantek současné české literatury.

Ve své práci nejprve krátce shrnu základní životopisné údaje o autorce a stručně představím její dosavadní tvorbu.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je interpretace a analýza pěti próz Aleny Mornštajnové: *Slepé mapy* (2013), *Hotýlku* (2015), *Hany* (2017), *Tichých roků* (2019) a *Listopádu* (2021). V této části se pomocí metody analyticko-interpretací zaměřím na detailní rozbor jednotlivých próz. Romány budu analyzovat po stránce kompoziční, žánrové, tematické, dějové, jazykové. Do této části rovněž zahrnu charakteristiku hlavních postav a vypravěčské metody. Čerpat budu především z vlastní četby jednotlivých románů a budu také přihlížet k jejich kritické reflexi.

V další části práce využiji svých znalostí a schopností nabytých při studiu druhého oboru, kterým jsou historické vědy. V této části budu konfrontovat tematický plán autorčiny děl s historickými událostmi, případně i s konkrétními historickými prameny (především v případě *Hany*). Na základě tohoto výzkumu zhodnotím, jak Alena Mornštajnová pracuje s historií a jakému účelu historie v jejích románech slouží.

Dále se budu na základě analýzy a interpretace jednotlivých próz (a opět s přihlédnutím ke kritickým ohlasům) věnovat charakteristice autorské metody. Jednotlivé aspekty děl mezi sebou srovnám a na základě toho popíšu specifika autorčiny tvorby. S tím bude souviset i určení pozitiv a slabín děl Aleny Mornštajnové. Na závěr práce určím autorčinu pozici v kontextu současné české literatury.

¹ Viz: TRÁVNÍČEK, Jiří: *Chvála literární inkluze*. Host, 35, č. 8, 2019, s. 52.

ALENA MORNŠTAJNOVÁ A JEJÍ DOSAVADNÍ TVORBA

Jedná se o jednu z nejčtenějších a nejprodávanějších současných českých spisovatelek, která se těší značnému čtenářskému zájmu. Nejvíce ji bezpochyby proslavil její třetí román *Hana*.² Autorka se narodila 24. června roku 1963 v Hranicích na Moravě. Většinu života nicméně prožila ve Valašském Meziříčí, které se stalo dějištěm hned dvou jejích románů: *Hany* a *Listopádu*. Dvakrát se neúspěšně hlásila na vysokou školu a následně se rozhodla pro založení rodiny. Během mateřské vystudovala dvouletý pomaturitní obor a poté na stejné škole začala vyučovat anglický jazyk, současně rovněž studovala překladatelství anglického jazyka. Po studiu se začala překladatelství aktivně věnovat a dodnes překládá literaturu pro ženy, což značně ovlivňuje její tvorbu. Spisovatelka je také členkou PEN klubu.³

Alena Mornštajnová je označována za autorku rodinných ság, ve kterých životní osudy jednotlivých postav jsou často spjaty s tzv. velkými dějinami dvacátého století. Autorka však vnímá jako nejdůležitější vztahy a pocity lidí, o kterých píše.⁴ Sama o sobě v rozhovoru pro olomoucký magazín uvedla, že čtení je její vášeň. Za nejdůležitější vlastnost knih pak považuje čtivost, čehož se sama při psaní knih nepochybně drží. Čtivost svých knih vysvětluje inspirací v anglosaské ženské literatuře, kterou ve volném čase ráda čte a jak je výše konstatováno i překládá. Díky své literární popularitě se také často účastní pobytů v literárních centrech-např. v Krakově či v Madridu.⁵

Na své románové prvotině *Slepá mapa* (2013) pracovala autorka více než deset let. Další romány již vycházely vždy po dvou letech v nakladatelství Host. V roce 2015 vyšel *Hotýlek*, který jí nicméně stejně jako *Slepá mapa* nezískal velkou čtenářskou pozornost. Té se autorce dostalo až po vydání třetího románu *Hana* (2017). Další dva romány *Tiché roky* (2019) a *Listopád* (2021) se rovněž těší velké čtenářské oblíbě. Kromě románů pro dospělé se autorka věnuje i psaní knih pro děti. V roce 2018 vydala knihu *Strašidylko Stráša* (tentokrát v nakladatelství Albatros), o které uvádí, že pro ni byla především terapií po náročném tématu holocaustu, které zpracovala v předchozím románu *Hana*. Na rok 2022 připravuje hned dvě další dětské knihy. Rovněž přispěla povídkou „Mladý pošetilec“ do povídkové antologie

² BOBEK, Petr 2021 “Alena Mornštajnová pro knihovnický zpravodaj: Chci, aby každá moje kniha byla v něčem jiná”; [www.kzv.kkvysociny.cz](http://kzv.kkvysociny.cz), <http://kzv.kkvysociny.cz/?p=5168> [přístup 08.02.2022]

³ Wikipedie 2022 “Alena Mornštajnová”; www.wikipedia.org, https://cs.wikipedia.org/wiki/Alena_Morn%C5%A1tajnov%C3%A1, [přístup 08.02.2022]

⁴ Český rozhlas. Až na dřev! 2018 “Spisovatelka Alena Mornštajnová: Jsem ráda, že mě psaní neživí”; www.youtube.com, https://www.youtube.com/watch?v=wOHZlyD-TF4&ab_channel=%C4%8Cesk%C3%BDrozhlas, [přístup 08.02.2022]

⁵ ZBORĚLOVÁ, Zuzana: *Alena Mornštajnová*. (OL)4you: olomoucký lifestyleový magazín, č. 5-6, 2019, s. 110-113.

Krvavý Bronx (2020) či například povídkou „Kopretina“ do souboru povídek *V bílém plášti* (2020).⁶

⁶ Wikipedie 2022 “Alena Mornštajnová“; www.wikipedia.org,
https://cs.wikipedia.org/wiki/Alena_Morn%C5%A1tajnov%C3%A1, [přístup 08.02.2022]

ANALÝZA A INTERPRETACE JEDNOTLIVÝCH PRÓZ ALENY MORNŠTAJNOVÉ

1. SLEPÁ MAPA

Autorčina románová prvotina vyšla roku 2013 v nakladatelství Host. Kniha byla v roce 2014 nominována na Cenu Česká kniha. Veronikou Gajerovou byla rovněž roku 2019 načtena pro vydavatelství OneHotBook jako audiokniha.⁷ Již v této knize nastínila autorka hlavní znaky své tvorby, kterých se poté držela i v několika dalších románech. Přímou inspirací k napsání této prózy jí bylo setkání s paní Alžbětou ve vlaku. Kromě jména paní převzala také motiv nemocné maminky, první lásky k německému chlapci či pokus o udržení si bytu navzdory komunistům.⁸

Jedná se o rodinnou ságu, v jejímž středu jsou tři generace žen zastoupené Annou, Alžbětou a Anežkou. Román je rozdělen do dvou částí, obě jsou psány z pohledu hlavní hrdinky a vypravěčky příběhu Anežky. V první části Anežka vypráví příběh své rodiny před svým narozením. Svůj vlastní život pak představuje v části druhé. Lineární vyprávění je opakovaně doplňováno retrospektivními příběhy vedlejších postav. Tyto retrospektivní části jsou podle názoru recenzenta Pavla Portla funkční, jelikož je Mornštajnová skvělá vypravěčka, která ví, kdy je má do příběhu vložit, aby to nenarušilo kontinuitu celého románu.⁹ Kniha kromě tří hlavních hrdinek obsahuje značné množství vedlejších postav, jejichž osudy jsou však často pouze v rychlosti sděleny. Důležitým znakem je také to, že postavy se téměř nevyvíjí a čtenář je tak nucen přijmout jejich rozhodnutí, aniž by je mohl pochopit. Tři hlavní zástupkyně jednotlivých generací spojuje kromě těžkého životního osudu také jméno začínající na první písmeno abecedy. Nejedná se však o náhodu, nýbrž o promyšlenou strategii, kterou vymyslel Anežčin dědeček Antonín. Tato tradice se v rodině udržela pouze ve třech generacích, jelikož Anežka v ní rozhodně neplánovala pokračovat a také nepokračovala. Marta Ljubková ve své recenzi píše, že: „*tenhle osudový počátek, jakési znamení, však nevede k nijak překvapivým závěrům a stává se jen drobným spojníkem bez větší síly.*“¹⁰

⁷ Radiotéka 2019 “Alena Mornštajnová: Slepá mapa”; www.radioteka.cz,

<https://www.radioteka.cz/detail/croslovo-572008-alena-mornstajnova-slepa-mapa> [přístup 08.02.2022]

⁸ DOČKALOVÁ, Michaela 2013 “Rodinná sága Aleny Mornštajnové”; www.klubknihomolu.cz,

<http://www.klubknihomolu.cz/54133/%E2%80%9Erodinna-saga%E2%80%9C-aleny-mornstajnove/> [přístup 08.02.2022]

⁹ PORTL, Pavel: *Rychlý běh dvacátým stoletím*. Host, XXIX, č. 9, 2013, s. 64-65.

¹⁰ LJUBKOVÁ, Marta: *Žeň žen 2013*. Souvislosti, 25, č. 3, 2014, s. 20-24.

Přestože hlavními hrdinkami jsou jednoznačně ženy, rozhodně se nejedná o ženské postavy idealizované, dokonalé či mravně převyšující postavy mužské. Sama hlavní hrdinka si nese životem hned dvě velká morální pochybení, navíc její negativní přístup k životu z ní rozhodně nečiní nejpříjemnější protagonistku. Vypravěčka Anežka se totiž rozhodne udat svého manžela, který plánuje emigraci, o kterou ona sama ovšem nestojí. Během zatýkání je její manžel zastřelen, Anežku však nejvíce trápí, že by se to snad mohl někdo dozvědět, proto se podvolí spolupráci s StB. Z počátku jí nečiní potíže donášet na nepříjemného lékaře a alkoholika Jakuba. Situace se zkomplikuje až poté, co se z něj stane její manžel. Lehce provinile se však Anežka začne cítit až po pádu režimu, kdy jsou odtajňovány archivy StB. V této fázi navíc přichází na scénu velice nerealistický až hloupý happyend.¹¹ „*Tajně, aby si toho nevšiml nikdo v nebi ani na zemi, sestoupili v nočních hodinách dolů na svět a proklouzli do archivu. Zatímco děda hlídal u dveří, obě moje babičky prohledaly složky a vymazávaly moje jméno. Děda Antonín je určitě musel popohánět, protože ženské jsou od přírody zvědavé a složky skrývají mnohá tajemství.*“¹² Barbora Čiháková tento happyend přirovnala k principu *deus ex machina*.¹³

Velký kontrast v knize představují postavy matky a dcery. Zatímco Alžběta (matka) má sklon vidět na lidech jen to nejlepší, a i přes značné životní obtíže přistupuje k událostem optimisticky, Anežka se svým negativním přístupem k životu i k lidem kolem sebe je jejím pravým opakem.¹⁴ Dalším velkým rozdílem mezi těmito ženami je podle mého názoru také přístup ke komunistickému režimu. Alžběta se jakožto živnostnice nikdy nedokázala úplně přizpůsobit a stále doufala v lepší a svobodnější časy. Anežka naopak byla hrdá pionýrka, která jiný režim nezažila. Těžko však soudit, jestli opravdu byla oddanou komunistkou při spolupráci s StB, jelikož motivací jí pravděpodobně byl spíše strach z vyžrazení jejího předchozího selhání. Více se k charakteristice postav vyjádřil i Pavel Portl, který Alžbětu vnímá jako hlavní postavu příběhu, přestože není jeho vypravěčkou. Její povaha je podle něj velmi osobitá, jelikož se jedná o ráznou, pragmatickou, nepřístupnou ženu bez smyslu pro humor, kterou nezlomí muži ani těžká doba. Anežku naopak hodnotí negativně: „*Když ještě několikrát zopakuje, že po svých předcích bohužel nezdědila lásku k životu a nikdy nepochopila, proč je na světě, začíná být jako vypravěčka otravná a místo pochopení vzbuzuje pocit, že nutně potřebuje*

¹¹ PORTL, Pavel: *Rychlý běh dvacátým stoletím*. Host, XXIX, č. 9, 2013, s. 64-65.

¹² MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Slepá mapa*, s. 393-394.

¹³ ČIHÁKOVÁ, Barbora: „*Velké dějiny*“ v *knížkách Aleny Mornštajnové*. *Dějiny a současnost*, 42, č. 3, 2020, s. 38-39.

¹⁴ FRÜHAUFOVÁ, Iva 2013 “Mornštajnová, Alena. Slepá mapa“; www.iliteratura.cz, <https://www.iliteratura.cz/Clanek/31971/mornstajnova-alena-slepa-mapa>, [přístup 11.02.2022]

psychoterapii.¹⁵ Pavel Kortla se ve své recenzi rovněž vyjádřil k protagonistkám. Konstatuje, že ani jedna z nich není postavou plochou, obě mají kladné i záporné vlastnosti, které je často přivádí k dramatickým životním změnám i k tragickým událostem.¹⁶

Jazyk *Slepé mapy* je velice přímočarý. V textu se neobjevují žádné jazykové nejasnosti ani nářeční prvky. Román je psán po celou dobu spisovnou češtinou, což zaručuje právě onu čtivost, na které si autorka tolik zakládá.

Podle recenze Pavla Portla bylo od autorky velice odvážné zvolit si rodinnou ságu jako svou prvotinu. Kniha je podle něj největší jistotou pro čtenáře, protože neexperimentuje, využívá osvědčených postupů, a navíc zpracovává stále aktuální téma. Kriticky se staví ke srovnávání autorčiny prvotiny s románem Petry Hůlové: *Paměť mojí babičce* (2002) a stejně tak nesouhlasí s tvrzením, že se jedná o mnohvrstevnatý román. Recenzent se také vyjadřuje k mužským postavám a všímá si toho, že jsou to postavy vesměs záporné: citový podvodník, děvkař, egoista, alkoholik. Autorka podle něj zvolila příliš rychlé tempo vyprávění, jehož výsledkem je próza zbařená emocí. Zároveň ale konstatuje, že vtěsnat tři pokolení do jedné knihy, vyžaduje kromě přesných formulací i rychle sunout vyprávění kupředu. V závěru svého článku hodnotí Mornštajnovou jako autorku s darem přímočaře vyprávět, schopnou řemeslně dobře zvládnout psaní a rovněž se schopností promýšlet celkovou kompozici díla.¹⁷

Pavel Kortla ve své recenzi autorčiny debut hodnotí pozitivně po všech stránkách a v závěru píše, že tento román: „...patří k tomu nejzajímavějšímu, co česká literatura v minulém roce čtenáři nabídla“.¹⁸

Pavel Janoušek by knihu z hlediska žánru označil jako „fiktivní memoáry“, což je podle něj příznačnější název než rodinná sága či kronika. Autorčinu techniku psaní neshledává umělecky ambiciózní, ale opět jako Pavel Portl vyzdvihuje autorčinu schopnost psát, ovládat jazyk. Základem vyprávění autorky ani vyprávěčky podle něj není myšlenka, nálada, postoj či pocit, ale zábavná, často i smutná či tragická historika. „*Takovýchto příběhů je v knize nahnuto tolik, že by spisovatelé jiného-analytického-typu vystačili na desítky próz, zvláště když mnohé z nich mají značný epický, myšlenkový a literární potenciál. Znamenalo by to ovšem zpomalit a přerušit vyprávěčský kvapík: přestat život kolem nás evidovat a začít jej zkoumat. Mornštajnová ovšem není analytik, svět se jí nejeví jako problém a věc k rozebírání, nýbrž jako příležitost o*

¹⁵ PORTL, Pavel: *Rychlý běh dvacátým stoletím*. Host, XXIX, č. 9, 2013, s. 64-65.

¹⁶ KOTRLA, Pavel: *Literární průřez minulým stoletím*. Valašsko: vlastivědná revue, č. 32, 2014, s. 25.

¹⁷ PORTL, Pavel: *Rychlý běh dvacátým stoletím*. Host, XXIX, č. 9, 2013, s. 64-65.

¹⁸ KOTRLA, Pavel: *Literární průřez minulým stoletím*. Valašsko: vlastivědná revue, č. 32, 2014, s. 25.

něčem mluvit. Raději proto tyto příběhy volně rozehrává, než domýšlí a dotváří.“¹⁹ Psychologie postav je v knize přítomna jen v míře nezbytné k tomu, aby se figurky na šachovnici příběhu daly do pohybu. Duševní život postav je omezen pouze na základní schematickou charakteristiku. *Slepá mapa* podle něj není žádnou mimořádnou událostí, která by měla pohnout současnou českou literaturou.²⁰

Marta Ljubková považuje tematiku dějin tří generací smýkaných dvacátým stoletím v současné české próze za to nejotřepanější, co si lze představit. Navíc podle ní *Slepá mapa* nenabízí žádný nový přístup k tématu. Stejně jako Pavel Portl se i Marta Ljubková staví kriticky k onomu tvrzení na obálce, že kniha bude podobným zjevením jako byla kdysi *Paměť mojí babičce* od Petry Hůlové. Píše, že by si sama netroufla tyto dvě knihy srovnávat a že tím nakladatelství autorce prokázalo spíše medvědí službu.²¹

Iva Frůhaufová se v recenzi vyjadřuje především k ději, který hodnotí jako velice rychlý. Přestože se podle ní Mornštajnová ve svém vyprávění rozmáchla, klouže pouze po povrchu událostí. Tím se shoduje s většinou předešlých recenzentů a rovněž hodnotí psychologizaci postav jako nedostatečnou. Velký potenciál knihy vidí v nastolení neotřepaných témat, jelikož se však autorka nepouští do jejich hlubší charakteristiky, zůstává tento potenciál nevyužit. Píše také, že autorka se více než na rodinu jako celek soustředí na tři její hlavní představitelky, které jsou sice příbuzné, přesto však povahově velmi rozdílné.²² S tímto tvrzením však úplně nesouhlasím, jelikož babičce Anně není v knize věnován skoro žádný prostor.

Osobně považuji autorčinu prvotinu za poměrně zdařilou. Přestože kniha obsahuje velké množství postav, příběh nepůsobí útržkovitě či zmateně, všechno do sebe zapadá. Autorce se rozhodně nedá upřít schopnost napsat poutavý příběh. Jako negativum knihy hodnotím její nerealistický konec, o kterém jsem se již v této podkapitole zmiňovala. Shodují se také s názory recenzentů, že kvůli velkému množství vedlejších postav a místy až příliš rychlému ději zůstala nevyužita a nerozvinuta spousta zajímavých a originálních motivů a příběhů.

¹⁹ JANOUŠEK, Pavel: 969 slov o próze. Tvar, 24, č. 16, 2013, s. 2.

²⁰ JANOUŠEK, Pavel: 969 slov o próze. Tvar, 24, č. 16, 2013, s. 2.

²¹ LJUBKOVÁ, Marta: *Žeň žen 2013*. Souvislosti, 25, č. 3, 2014, s. 20-24.

²² FRŮHAUFOVÁ, Iva 2013 "Mornštajnová, Alena. Slepá mapa"; www.iliteratura.cz, <https://www.iliteratura.cz/Clanek/31971/mornstajnova-alena-slepa-mapa>, [přístup 11.02.2022]

2. HOTÝLEK

Druhý autorčin román vyšel dva roky po jejím debutu v roce 2015 v nakladatelství Host. Opět se dočkal audioknihy z vydavatelství OneHotBook, kterou načetl Jaromír Dulava.²³ Román by se dal opět označit za rodinnou ságu tentokrát však navíc s prvky detektivky. Sama autorka tuto prózu označuje jako “mozaiku doby”.²⁴ Rovněž ze svých románů vnímá právě *Hotýlek* jako nejpravdivější obraz doby: „*Je tam hodně z toho, co jsem já sama už zažila a co vím z vlastních zkušeností. A mám dojem, že až třeba jednou po letech se někdo na moje knihy podívá, tak že to taky tak uvidí.*“²⁵

Velkým tématem knihy je jednání obyčejného člověka v mezních životních situacích, ve kterých musí volit mezi morálkou a postavením ve společnosti. Je to také kniha o pokrytectví, neschopnosti přiznat sobě a svému okolí vlastní selhání.

Knihy je rozdělena do kapitol, které jsou pojmenovány jako verše z básně Jaroslava Seiferta s názvem *Píseň o rodné zemi*.²⁶ Prolog pojmenovaný jako ráno a epilog jako večer značí kruhovou kompozici a skutečně, v prologu se čtenář dozvídá o příčině smrti hlavního hrdiny a epilog je v podstatě pokračováním prologu, jelikož se v něm koná pohřeb hlavního hrdiny. Na tomto místě (ale i na jiných) využívá autorka prolepsi, předznamenává tedy budoucí děj. Opět dochází k prolínání lineárního vyprávění s retrospektivními pasážemi, jejichž hlavní funkcí je (stejně jako tomu bylo ve *Slepé mapě*) vysvětlení osudů vedlejších postav.

Hlavním hrdinou románu je poprvé a naposledy muž. Jmenuje se Václav Mánes a jeho životní příběh se odehrává v Československu v druhé polovině dvacátého století. Životem si nese nenávist k vlastním narozeninám, protože jeho otec byl zavražděn během heydrichiády při snaze o sehnání porodní báby. Další důležitou postavou příběhu je Václavův dědeček Leopold, který vlastní hodinový hotýlek, kolem něhož plyne děj knihy. V příběhu vystupuje velké množství hlavních i vedlejších postav, tentokrát však sledujeme o trochu více psychologického vývoje jednotlivých postav, na jehož základě je snadnější pochopit jejich rozhodnutí a životní postoje. Rozhodně se však nejedná o detailní psychologickou

²³ Audioteka 2018: “Hotýlek“; www.audioteka.com, <https://audioteka.com/cz/audiobook/hotylek> [přístup 08.02.2022]

²⁴ KUBÍKOVÁ, Blanka 2019: “Autorka slavné Hany prozradila recept na úspěch. „Psaní je moje psychoterapie.“; www.seznamzpravy.cz, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/autorka-slavne-hany-prozradila-recept-na-uspech-psani-je-moje-psychoterapie-84640>, [přístup 08.02.2022]

²⁵ KUBÍKOVÁ, Blanka 2019: “Autorka slavné Hany prozradila recept na úspěch. „Psaní je moje psychoterapie.“; www.seznamzpravy.cz, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/autorka-slavne-hany-prozradila-recept-na-uspech-psani-je-moje-psychoterapie-84640>, [přístup 08.02.2022]

²⁶ MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Hotýlek*, s. 315.

charakteristiku, nicméně lehce detektivní charakter románu by se bez alespoň částečného vysvětlení motivů postav neobešel.

Hlavní hrdina ani v tomto případě není idealizovanou, mravně dokonalou postavou. Stejně jako hlavní hrdinka *Slepé mapy* Anežka si nese životem mnohá morální pochybení. Prvním z nich je společně strávená noc s Marcelkou, která podobné služby poskytovala zcela běžně, pár dní před jeho svatbou s budoucí manželkou Lucií. Tato příhoda by snad ani nestála za zmínku, nebýt toho, že ona osudná noc přinesla Václavovi kromě první zkušenosti nevěry také prvorozeného syna Honzika, ke kterému se odmítl veřejně přiznat. Marcelku pak následně pobírání alimentů na Honzika od vícera svých zákazníků nakonec stálo život. Velkého mravního pochybení se Václav dopustil při vyšetřování vraždy Marcelky. Přestože Václav věděl, že vrahem byl soudruh Novotný, po vyhrožování StB se rozhodl udat svého nevinného nevlastního bratra Oldřicha, který byl v dětství jeho nejlepším přítelem. Toto své provinění se stejně jako nemanželského syna rozhodl před okolím zatajit.

Jazyk *Hotýlku* je stejně jako u *Slepé mapy* přímočarý. Kniha je psána spisovnou češtinou. Věty a souvětí mají jednoduchou výstavbu, která zaručuje snadnou orientaci v textu. Za jedinou jazykovou zvláštnost bych v textu považovala názvy kapitol, které ale opět pro čtenáře nejsou žádnou záhadou, jelikož na konci knihy jsou názvy napsány pod sebou a čtenář si tak může jednotlivá slova spojit ve verše.²⁷

Podle recenze Lucie Zelínkové Mornštajnová ve svém druhém románu pouze lehce obměnila motivy, avšak kolorit, historický rámeček příběhu a tón vyprávění zůstávají stejné jako u románu předchozího. Protagonista Václav je podle ní ztělesněním obyčejného českého člověka, který pochází z běžné rodiny a svět běžící kolem něj příliš nevnímá.²⁸ S tvrzením, že Václav pochází z běžné rodiny bych však polemizovala, podle mého názoru je jeho rodina naopak velice atypická. Už jen to, že mu otec zemřel v den jeho narození a jeho matka se následně znovu provdala za otce jeho nejlepšího kamaráda Oldřicha a Jindry, se kterou nakonec jako se svou partnerkou strávila většinu svého života, je poměrně ojedinělé. Stejně tak ojedinělá je dle mého názoru rodina, kterou sám Václav založil, jelikož hned jeho první syn je nemanželský, další dva synové vyrůstají bez matky, která se zbláznila, a poslední dcera je opět nemanželská a má ji se svou nevlastní sestrou Jindrou. Postavu Václava přirovnala autorka recenze k postavě Jana Dítěte z Hrabalovy novely *Obsluhoval jsem anglického krále*, který také

²⁷ MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Hotýlek*, s. 315.

²⁸ ZELÍNKOVÁ, Lucie 2015 "Mornštajnová opět zkoumá obyčejného českého člověka"; [www.novinky.cz, https://www.novinky.cz/kultura/clanek/recenze-mornstajnova-opet-zkouma-obycejneho-ceskeho-cloveka-315578](http://www.novinky.cz/kultura/clanek/recenze-mornstajnova-opet-zkouma-obycejneho-ceskeho-cloveka-315578) [přístup 08.02.2022]

primárně neřeší historický běh událostí, ale až ty mezní momenty, ve kterých se ho politické zvraty bytostně dotýkají. Shodný je podle ní i motiv hotýlku, který určuje ekonomický statut a zaručuje stabilitu rodiny. Vyprávění hodnotí jako přímočaré, beze snahy o hru se stylem, dialogy či gradací.²⁹

Podle recenze Marka Lolloka dějiny v knize plynou kolem jediné konstanty, kterou je příležitostná potřeba diskrétního zákoutí v hotýlku. Rovněž vidí hotýlek jako symbol něčeho, co přežilo jakýkoli režim, přestože činnost hodinového hotýlku nebyla za komunismu legální. Václava hodnotí jako trpitele příběhu, jako věšák, na který jsou zavěšovány jednotlivé katastrofy, kvůli čemuž se opět nedostáváme k větší psychologizaci hrdiny, k jeho motivacím, hodnotám a víře. Dokonce autor recenze uvádí, že u ženských vedlejší postav v náznaku zažíváme mnohem zajímavější osobnostní vývoj. V závěru recenze hodnotí samotnou autorku. Píše, že jí nelze upřít mimořádnou schopnost vyprávět, s čímž se rozhodně ztotožňuji. Mornštajnová má podle něj schopnost vyprávět velké příběhy, držet jejich těžiště i uzavírat odbočky, má smysl pro ironii. Nicméně ambici být “velkým“ románem podle něj *Hotýlek* deklaruje některými svými tématy, pojetím či intraliterární hrou se Seifertovou poezií. Stejně jako Iva Frůhaufová se domnívá, že jednotlivé postavy by si zasloužily hlubší prozkoumání, autorčina koncepce zobrazení tragédie malého člověka v soukolí velkých dějin by pak nemusela končit v žánru spotřebního čtiva, blízcího se detektivce či love story. Mít talent lehce psát je podle něj autorčiným darem i prokletím.³⁰

Pavel Kotrla napsal recenzi, ve které vyzdvihuje autorčinu schopnost ovládat řemeslo, tedy budovat kompozici příběhu a vyprávět. *Hotýlek* je podle něj košatější a jiskrnější než *Slepá mapa*. Příběh hodnotí jako lehce uvěřitelný, jelikož se klidně mohl stát. Autorka je spíše pozorovatelem než hodnotitelem příběhu, což ponechává na čtenáři. Po formální stránce vytýká autorce pouze zasazení děje do fiktivního maloměsta, čímž si ulehčila práci vytvořením modelové scenerie. Chybějící prostor věnovaný vnitřnímu životu postav hodnotí jako pochopitelný, jelikož se jedná o postavy, které jsou obrazem českého maloměst'áctví. Recenzentovi chybí v knize: „*odstup* či *nadhled*, *záblesk ironie* či *humoru*, jež by vtiskly knize

²⁹ ZELÍNKOVÁ, Lucie 2015 “Mornštajnová opět zkoumá obyčejného českého člověka“; [www.novinky.cz, https://www.novinky.cz/kultura/clanek/recenze-mornstajnova-opet-zkouma-obycejneho-ceskeho-cloveka-315578](https://www.novinky.cz/kultura/clanek/recenze-mornstajnova-opet-zkouma-obycejneho-ceskeho-cloveka-315578) [přístup 08.02.2022]

³⁰ LOLLOK, Marek 2015 “Svět je jenom hodinový hotýlek“; [www.iliteratura.cz, https://www.iliteratura.cz/Clanek/35201/mornstajnova-alena-hotylek](https://www.iliteratura.cz/Clanek/35201/mornstajnova-alena-hotylek) [přístup 10.02.2022]

punc osobitosti.³¹ Příběhu podle něj také chybí hrdinství a katarze, proto vyznívá tak nějak do ztracena. Na závěr píše, že tento čtivý román je odpovědí na volání po kvalitním mainstreamu.³²

Další recenzi napsala Iveta Jansová. Zabývá se v ní například postavou protagonisty Václava, kterého vnímá jako zbytečně jednoduchého, čemuž odpovídá i jeho černobílé vidění světa. Historie vedlejších postav pak má podle jejího názoru nahradit chybějící psychologizaci postav, což se však autorce nedaří. Jednotlivé retrospektivní odbočky do minulosti postav působí podle ní jako pouhá legitimizace toho, proč jsou dnes hrdinové takoví, jací jsou. Toto obhajování je zbytečně zjednodušující, protože neopouští čtenáři prostor pro vlastní imaginaci. Další slabinu knihy spatřuje v ženských postavách, jejichž smysl života vždy udává nějaký muž. V závěru recenze hodnotí román jako oddechovou četbu s nepříliš nápaditým jazykem a s nadbytečným opakováním děje.³³

Hotýlek osobně považuji za autorčin nejslabší román. Příběh s detektivní zápletkou a velkým množstvím podivných milostných příběhů bych si asi nikdy nepřčetla, nebýt toho, že jej napsala Alena Mornštajnová. Přikláním se také k názoru Pavla Kotrly, že příběhu chybí hrdina.³⁴ V knize mi rovněž chybí větší psychologizace protagonisty, na základě čehož by snad mohlo dojít k alespoň částečnému pochopení motivace jeho nemorálních činů. Kladně hodnotím kruhovou kompozici a jména jednotlivých kapitol. Jedná se podle mého názoru o dva nejzajímavější prvky tohoto románu.

³¹ KOTRLA, Pavel: *Příběh chybějícího hrdinství*. Týdeník rozhlas, 25, č. 30, 2015, s. 18.

³² KOTRLA, Pavel: *Příběh chybějícího hrdinství*. Týdeník rozhlas, 25, č. 30, 2015, s. 18.

³³ JANSOVÁ, Iveta: *Dobám navzdory*. Protimluv, 14, č. 3-4, 2015, s. 177.

³⁴ KOTRLA, Pavel: *Příběh chybějícího hrdinství*. Týdeník rozhlas, 25, č. 30, 2015, s. 18.

3. HANA

Třetí, jednoznačně neúspěšnější autorčin román, vyšel roku 2017 v nakladatelství Host. Audiokniha byla načtena Lenkou Vlasákovou a Terezou Dočkalovou roku 2018, vydavatelem je opět OneHotBook.³⁵ *Hana* byla přeložena do čtrnácti jazyků, v roce 2017 získala cenu Kniha roku a v roce 2018 Cenu poroty, Cenu studentů a cenu Česká kniha.³⁶

7. června 2019 se konala premiéra dramatického zpracování *Hany* v Národním divadle v Brně. Režisérem je Martin Glaser.³⁷ Od června 2021 hrají *Hanu* i v Klicperově divadle v Hradci Králové.³⁸

Již klasicky je román rodinnou ságou, ve které události dvacátého století ovlivňují osudy obyčejných lidí. V případě této knihy však poprvé autorka přibližuje problematiku holocaustu a kniha je podle mého názoru částečně hledáním odpovědi na otázku, zda člověk přeživší všechny tyto hrůzy má ještě pro co žít. Dalším velkým tématem knihy je jednoznačně otázka viny a nevin, která doprovází hlavní postavu Hanu celým příběhem. I přes těžké téma má však kniha optimistické vyznění: „*A tak sedím v křesle, ve kterém kdysi sedávala paní Karásková, a oči upírám na jehlice. Pořád mě navštěvují vzpomínky. Stále je hodně těch tíživých, ale přibývají i ty, kvůli kterým chci ještě žít.*“³⁹

Román je rozdělen do tří částí a dochází opět k volnému prolínání chronologie a retrospektivy. Vypravěčkou a zdánlivě hlavní postavou příběhu je Mira, která v první části s názvem „Já, Mira, 1954-1963“ vypráví příběh své rodiny i svého města, jelikož zdánlivě nezajímavý rok 1954 byl pro obyvatele Valašského Meziříčí rokem vypuknutí epidemie tyfu, na kterou zemřela celá Miřina rodina kromě podivínské tety Hany. Ve druhé části s názvem „Ti přede mnou, 1933-1945“ se Mira vrací k osudům své rodiny před vlastním narozením. V této části je představen nelehký život židovské rodiny v dobách největší perzekuce židovského obyvatelstva. V poslední části s názvem „Já, Hana, 1942-1963“ se vyprávění ujímá Miřina teta Hana. Tato část je nejemotivnější, jelikož se odehrává částečně v Terezíně i v Osvětimi a zobrazuje hrůzy, kterými si Hana musela během druhé světové války (ale i po ní) kvůli svému židovskému původu projít.

³⁵ Audioteka 2018: “Hana“; www.audioteka.com, <https://audioteka.com/cz/audiobook/hana> [přístup 10.02.2022]

³⁶ Wikipedie 2022 “Alena Mornštajnová“; www.wikipedia.org, https://cs.wikipedia.org/wiki/Alena_Morn%C5%A1tajnov%C3%A1, [přístup 14.02.2022]

³⁷ Národní divadlo Brno 2019 “Alena Mornštajnová, Hana“; www.ndbrno.cz, <https://www.ndbrno.cz/cinohra/hana/> [přístup 14.02.2022]

³⁸ Klicperovo divadlo 2021 “Hana, Alena Mornštajnová“; www.klicperovodivadlo.cz, <https://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/hana-2779/> [přístup 14.02.2022]

³⁹ MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Hana*, s. 306.

Důležitým motivem knihy je náhoda, se kterou Mornštajnová pracovala i v předchozích knihách, nicméně pro tento příběh je klíčová. Když totiž v roce 1954 vypukla tyfová epidemie, malá Mira se nenakazila právě díky náhodě, kterou zapříčinila její neposlušnost. Trest v podobě odepření věnečku na mamčině třicáté narozeniny jí zachránil život, jelikož právě věneček v sobě nesl smrt pro celou její rodinu. S věnečkem se pojí i motiv viny a nevinu tety Hany, protože, jak se čtenář dozvídá až v závěru knihy, tyto věnečky přinesla na oslavu narozenin své sestry Rosy právě Hana, která tím chtěla po dlouhých letech svého chladného a odměřeného chování dát najevo lásku, místo toho však přinesla smrt. Vinu cítí Hana i za to, že se v mládí zamilovala do Jaroslava Horáčka, kvůli kterému pozdržela odjezd její rodiny do Anglie, kde se měly se sestrou a matkou skrýt před Hitlerem. K odjezdu nedošlo a celá její rodina kromě Rozy následně zemřela v koncentračním táboře. Dále si Hana vyčítala smrt svého přítele Lea, jehož jméno vykřikovala v Terezíně, když zabíjeli jejich syna, čímž na něj upřela pozornost a poslala ho na jistou smrt do Osvětimi. Podobných událostí si Hana vyčítala mnoho. Otázkou však zůstává, zda byla opravdu viníkem událostí Hana, která nikdy neudělala nic zlého úmyslně. Spíše byla trpitelkou událostí a s každou přibývajícím vinou se zdá, že více už toho jedna postava nemůže unést.

Vedlejších postav se tentokrát v příběhu nevyskytuje takové množství, díky čemuž je větší prostor věnován psychologizaci hlavních postav, přestože více do nitra pronikáme pouze Miře a Haně. Stále se však jedná o rodinnou ságu a rovněž osudům některých vedlejších postav je věnováno dost prostoru.

Jazyk knihy je podle Jiřího Trávnička vytríbeně usazený. Autorka podle něj umí najít míru v tom, kolik slov je na jakém místě třeba. Postavy „nemudrují“, což recenzent oceňuje a dodává, že v současnosti je až moc těch, kteří myslí v románu, a nepříliš těch, kteří myslí románem.⁴⁰ Jedná se již klasicky o spisovnou češtinu, přímočarou, jednoduchou, bez nejasností.

Marek Lollok vyjadřuje názor, že Mornštajnová zůstala v *Haně* sama sebou, a tak zajisté potěší čtenáře, které uspokojila svými předchozími knihami. Jako hlavní pojítka autorčiných románů vidí především autorčin zájem o příběhy obyčejných lidí v mechanismech tzv. velkých dějin dvacátého století. Mornštajnová má navíc podle něj sklon nahánět emoce

⁴⁰ TRÁVNÍČEK, Jiří: *Jak odvyprávět utrpení*. Host, 33, č. 8, 2017, s. 66-67.

velkými kontrasty, především co se týče nespravedlnosti. Na závěr recenze dodává, že její knihy se začínají až příliš navzájem podobat.⁴¹

Jiří Trávníček se na začátku své recenze zabývá především obecně tematikou holocaustu, o které už podle něj není co víc napsat. Píše, že autoři si velice ulehčují práci, když si vybírají problematiku holocaustu. Nicméně práci Aleny Mornštajnové hodnotí jako znamenitou, jelikož velké dějiny se jí spíše připletly do příběhu maloměsta Valašského Meziříčí. Jako velké téma knihy vidí sžívání dvou žen Miry a Hany poté, co jim nikdo jiný nezbyl. Pomocí změny vypravěčky v závěrečné části románu nám autorka dává postupně nahlédnout do nitra obou těchto žen. Tyto dvě ich-formy jdou proti sobě a zároveň se doplňují. *Hanu* přirovnává ke *Slepé mapě*, jelikož v obou případech jde o schéma žen ve třech generacích. Ve *Slepé mapě* je podle něj schéma v předstihu před vyprávěním, zatímco v *Haně* už to dokázala Mornštajnová vyladit, kniha tak působí sytěji a precizněji. I přes dokumentární charakter na něj román působí panoptikálně, groteskně. V závěru recenze zmiňuje, že pozdní vstup autorky do literatury s sebou nese větší zralost a slovesnou vytříbenost.⁴²

Pavel Kotrla ve své recenzi hodnotí kladně autorčin cit pro rytmus vyprávění a kompozici. Píše, že autorka umí obsáhnout dlouhá časová období, dramaticky vystavět text, uhranout. Ani téma holocaustu mu nepřijde ohrané, naopak, podle něj je třeba se k němu vracet. Navzdory těžkému tématu hodnotí knihu jako čtivou a svěží. „*Možná je znepokojující pouze to, jak lehce je příběh odvyprávěn. Ale to je spíše poklona. Čte se prostě jedním dechem.*“⁴³

Kritiku k brněnskému dramatickému ztvárnění *Hany* napsala Barbora Liška. Dvě protagonistky lze podle ní chápat jako symboly. Miru jakožto ztělesnění naděje v budoucí život a Hanu jako živoucí memento. Symbolem rodiny je v představení třívrstevnatý dům, který je možné interpretovat jako jdoucí generace. „*Strom života je zde nahrazen domem života.*“⁴⁴ Jako negativní hodnotí sklouzávání tvůrců ke klišé, čímž se nejspíš snaží ulehčit orientaci v ději. Některé scény pak vidí až jako trapné, ilustrativní či samoúčelné, nenutící k většímu zamyšlení. Režisér Martin Glaser se podle ní ve vyjádření důležitosti historie přiklonil k sentimentu až

⁴¹ LOLLOK, Marek 2017 “Mornštajnová, jak ji známe“; [www.iliteratura.cz, https://www.iliteratura.cz/Clanek/38711/mornstajnova-alena-hana](http://www.iliteratura.cz/https://www.iliteratura.cz/Clanek/38711/mornstajnova-alena-hana), [přístup 12.02.2022]

⁴² TRÁVNÍČEK, Jiří: *Jak odvyprávět utrpení*. Host, 33, č. 8, 2017, s. 66-67.

⁴³ KOTRLA, Pavel: *Příběhy (raději) zapomenuté*. Týdeník rozhlas, 27, č. 18, 2017, s. 20.

⁴⁴ LIŠKA, Barbora 2019 “Historie až k slzám“; [www.divadelni-noviny.cz, https://www.divadelni-noviny.cz/narodni-divadlo-brno-alena-mornstajnova-hana-recenze](http://www.divadelni-noviny.cz/https://www.divadelni-noviny.cz/narodni-divadlo-brno-alena-mornstajnova-hana-recenze) [přístup 12.02.2022]

k patosu. Emocionalita díla pak brání vytvoření prostoru na otázky, které by měly být součástí uvažování nad historií. „*Jako by cílem bylo hlavně dojímat.*“⁴⁵

Marcela Magdová se kriticky vyjádřila k divadelnímu představení *Hany* v Klicperově divadle v Hradci Králové. Režisérka Diana Šoltýsová *Hanou* navázala na své předchozí jevištní zkušenosti (například Bernarda, Vyhnání Gerty Schnirch), ve kterých se také věnovala ženské psyché, což na kritičku působí jako záměrná snaha o kompenzaci nadbytku testosteronu v historii oboru. Mužské postavy pak buď zcela absentují, nebo je ztvárňují rovněž ženy. Díky ryze ženskému světu je pak celá hra více emocionálně zaměřená. Inscenaci vytýká citovost, vzrušivost, iracionalitu, vyhocené situace, herečky, které si mohou vyřvat hlasivky a další. Z hereček vyzdvihuje pouze Lucii Andělovou, která podle ní do hry vnáší klid, hloubku a preciznost. Expresí hry pak podle ní na mnoha místech až hraničí s hysterií.⁴⁶

Hana byla prvním románem, který jsem si od autorky přečetla a který mě inspiroval k četbě dalších autorčiných knih, jež však v mých očích *Hanu* nepřekonal. Přestože příběh rozhodně místy hraje na city čtenáře, působil na mě věrohodně, na čemž má největší podíl zasazení do reálného historického místa a tematizace skutečných historických událostí, kterými si obyvatelé (nejen) Valašského Meziříčí během minulého století prošli. Kladně hodnotím také tematizaci vyrovnávání se s pocitem viny poté, co příslušníci židovského etnika ztratili často celé rodiny v koncentračních táborech. Stejně téma se objevuje i v knihách Arnošta Lustiga, který ho samozřejmě zpracovává ještě mnohem věrohodněji, především kvůli vlastním zkušenostem.

⁴⁵ LIŠKA, Barbora 2019 “Historie až k slzám“; [www.divadelni-noviny.cz](https://www.divadelni-noviny.cz/narodni-divadlo-brno-alena-mornstajnova-hana-recenze), <https://www.divadelni-noviny.cz/narodni-divadlo-brno-alena-mornstajnova-hana-recenze> [přístup 12.02.2022]

⁴⁶ MAGDOVÁ, Marcela: *Od historie k hysterii*. Divadelní noviny, 30, č. 13, 2021, s. 6.

4. TICHÉ ROKY

Čtvrtým románem Aleny Mornštajnové jsou *Tiché roky*, které vyšly v roce 2019 v nakladatelství Host. I tento román vyšel jako audiokniha ve vydavatelství OneHotBook, načten je Klárou Suchou a Miroslavem Hanušem.⁴⁷ Kniha se stala vítězem hlavní kategorie Český bestseller a získala cenu Kniha roku.⁴⁸

Tiché roky částečně vybočují ze schématu, kterého se Mornštajnová držela ve svých předešlých románech. Poprvé se nejedná o vícegenerační zachycení příběhu jedné rodiny (tedy o rodinnou ságu). Nicméně rodina i tentokrát hraje zásadní roli. Hlavním tématem knihy jsou podle mého názoru nefunkční rodinné vztahy, které vznikly na základě nedorozumění, nepochopení, ale i rodinných tajemství. Dalším velkým tématem je síla slov a mlčení.

Kniha je rozdělena do dvaceti kapitol a opět kombinuje chronologii s retrospektivou. Jsou zde dvě vypravěčská pásma. První z nich je pásmo s názvem dcera, které je psáno v ich-formě. Druhé pásmo má název otec a je psáno v er-formě. Tato dvě pásma společně utvářejí souvislý příběh jedné rodiny. Malou zvláštností je pak to, že každá další kapitola začíná slovy, kterými končila kapitola předcházející. Jednotlivým kapitolám předchází prolog. Epilog však v knize chybí a je nahrazen kapitolou s názvem otec a dcera. Interpretace názvu této poslední kapitoly je minimálně dvojitá. Může se jednat o pomyslné smíření otce s dcerou Bohdanou, čímž by se spojila dvě vypravěčská pásma knihy v jedno. V poslední kapitole nicméně přichází po dlouhých letech zpět do Svatoplukova (tedy otcova) života i jeho prvorozená dcera Blanka, na kterou otec dlouhá léta čekal. Dcerou tedy může být v tomto případě myšlena jakákoli z těchto dvou žen.

Jak jsem již psala výše, *Tiché roky* částečně vybočují z autorčiných schémat. Jinak tomu není ani v případě psychologizace postav, která je podle mého názoru konečně přítomná v dostatečné míře. Kniha má dvě hlavní postavy: Bohdanu a Svatopluka. Každý z nich vypráví svůj životní příběh, čímž se čtenáři zcela otevírá ve svých pocitech, motivech i slabostech. Svatoplukovo pásmo příběhu se odehrává opět během dvacátého století, z dějinných událostí je však kladen důraz především na období komunismu. Postava Svatopluka v tomto případě připomíná neoblíbené hlavní hrdiny z předešlých autorčiných románů. Kromě jeho oddanosti komunistické straně, kterou často staví nad vztahy s blízkými, se dopouští v podstatě

⁴⁷ Audioteka 2018 “Tiché roky“; www.audioteka.com, <https://audioteka.com/cz/audiobook/tiche-roky> [přístup 21.02.2022]

⁴⁸ Wikipedie 2022 “Alena Mornštajnová“; www.wikipedia.org, https://cs.wikipedia.org/wiki/Alena_Morn%C5%A1tajnov%C3%A1, [přístup 21.02.2022]

spoluúčasti na zabití, když své dceři Blance dopomůže k emigraci poté, co odjela od autonehody, kterou zavinila. V další části knihy pak navíc chová odpor ke své druhozené dceři, kterou zřejmě viní ze smrti své manželky Evy. Přestože Svatopluk v mnohém připomíná nehrdiny z předešlých románů, v závěru života je jeho postava přeci jen podrobena sebereflexi. Pásmo Bohdany se odehrává v současnosti a je ještě více psychologicky zaměřeno, jelikož je psáno deníkovou formou. Dívka je téměř celý život němá kvůli momentu v dětství, kdy na ni otec zakřičel. Navíc žije bez matky a snaží se rozkrýt rodinná tajemství, popudem k tomu je jí rozloučení s umírající babičkou, která ji oslovila jménem Blanka. Mlčení nakonec spojilo obě hlavní postavy, jelikož i Svatopluk v závěru knihy kvůli nemoci oněměl. Autorka tím ukazuje, že někteří lidé si mohou mnohem lépe rozumět beze slov, protože až němý Svatopluk si začal ke své dceři hledat cestu. Stejně jako ve všech předchozích knihách se i zde setkáváme s otevřeným koncem.

Jazyk knihy je opět spisovný, bez jakýchkoli zvláštností, stejně jako tomu bylo u předcházejících románů. Právě tuto jazykovou jednoduchost hodnotí velice kladně Jiří Trávníček. Podle něj Mornštajnová jako jedna z mála současných českých spisovatelů pochopila, že literatura se nemusí rovnat košatosti, šíři, temnotě či nejasnosti. Píše, že autorka se strefuje do naší únavy z vysoké literatury svou střízlivostí a výrazovou úsporností.⁴⁹

Jiří Trávníček se dále ve své recenzi vyjadřuje o Mornštajnové jako o fenoménu české literatury. Autorku podle jeho slov především předchází román *Hana* vystřelil do sféry domácího bestselleru. O samotném románu píše, že řeší především vztah otce a dcery, velkým tématem je mlčení a ticho. Žánrově hodnotí román jako kroniku tří generací, dále „červenou knihovnu“, ale i detektivku. Román označuje i jako sociální, protože rodiče protagonistky pocházejí z různých sociálních prostředí. Otec je proletář, kdežto matka je maloměstská panička.⁵⁰

Recenzi napsal i Marek Lollok. Věnuje se v ní například postavě Svatopluka, kterého hodnotí jako: „*věrného a zapáleného, dostatečně bezskrupulózního a kariérně stále stoupajícího komunistu*“.⁵¹ V důsledku dalších událostí (emigrace dcery Blanky, smrt manželky Evy) se z něj však postupně stává osamělý, zamlklý a skeptický člověk, se kterým může vydržet jen málokdo. Jeho psychologickou propracovanost pak vidí minimálně na stejné úrovni jako tu Bohdaninu (navzdory tomu, že Bohdanino pásmo je v ich-formě, kdežto

⁴⁹ TRÁVNÍČEK, Jiří: *Chvála literární inkluze*. Host, 35, č. 8, 2019, s. 53.

⁵⁰ TRÁVNÍČEK, Jiří: *Chvála literární inkluze*. Host, 35, č. 8, 2019, s. 52-53.

⁵¹ LOLLOK, Marek 2019 “Němě barikády rodiny Žakových”; www.iliteratura.cz, <https://www.iliteratura.cz/Clanek/41693/mornstajnova-alena-tiche-roky> [přístup 21.02.2021]

Svatoplukovo v er-formě). Zdařilá je podle něj i psychologizace a funkčnost vedlejších postav, které zapadají do příběhu. V případě Bohdany podle něj nejde o nic menšího než o hledání a také postupné odkrývání vlastní identity. V závěru recenze se vyjadřuje k proměně autorčiny poetiky. Píše, že přestože řada zápletek rodiny Žákových není myslitelná bez konkrétního historického kontextu, autorka v tomto románu pracuje s dějinami spíše náznakově a mnohem více při výstavbě děje vychází z vnitřního života postav. Tím se v románu otevírá prostor pro otázku lidského determinismu a otázku míry svobodné vůle jedince v jakékoli historické době.⁵²

Pavel Horký napsal recenzi *Listopádu*, ve které se však ještě částečně vyjádřil i k románu *Tiché roky*. Píše, že autorka funkčně pracuje s motivy ticha a hudby a zdařile akcentuje tíživost rodinného tajemství. Autorce vytýká předvídatelné dialogy, které výrazně oslabily možnost prokreslení postav. Jednotlivé situace tak nevyznívaly autenticky. Ustálené ideové koncepty znemožnily psychologicky věrohodné rozvíjení dějové linie, které se pak až příliš opíralo o vrstvení dramatických situací ve snaze o efektnost.⁵³

Jan M. Heller se ve své recenzi vyjadřuje k postavě otce Svatopluka, který je podle něj v románu vylíčen s čitelnou snahou o pokud možno plastickou, vícevrstevnatou charakterizaci, bez morálně kýčovitého černobílého vidění.⁵⁴ Postavu Svatopluka hodnotí i Jiří Trávníček, který ho vidí jako komunistu citově závislého na své manželce.⁵⁵

Další recenzi napsala Aneta Mladějovská. Stejně věty, kterými jedna kapitola končí a druhá začíná, jsou podle ní pojícím prvkem mezi jinak časově nekorespondujícími liniemi. Tzv. velké dějiny dvacátého století stojí tentokrát spíše v tichosti v pozadí. Kvůli chybějícím rodinným členům, utajeným informacím a nevyřčeným skutečnostem vytváří příběh zdání až skoro detektivní zápletky.⁵⁶ Osobně jsem detektivní zápletku v knize také spatřovala, nicméně na mě nepůsobila jako zásadní dějotvorný prvek, jak tomu bylo v případě *Hotýlku*, ale spíše jako jeden z mnoha prostředků k vyjádření pointy knihy. Recenzentka dále píše, že děj je opět až moc rychlý a tím jsou vnitřní světy postav nedostatečně propracované. „*Proud vyprávění vás strhne a unáší, jenže vypravěčský styl je blízký žánru pohádky, která je napínavá, ale*

⁵² LOLLOK, Marek 2019 “Němé barikády rodiny Žákových“; [www.iliteratura.cz, https://www.iliteratura.cz/Clanek/41693/mornstajnova-alena-tiche-roky](http://www.iliteratura.cz/https://www.iliteratura.cz/Clanek/41693/mornstajnova-alena-tiche-roky) [přístup 21.02.2021]

⁵³ HORKÝ, Pavel: *Barvotiskové alternativní dějiny*. Tvar, 32, č. 15, 2021, s. 3.

⁵⁴ HELLER, M. Jan: *Tvůj otec je svině!* Dvakrát,

⁵⁵ TRÁVNÍČEK, Jiří: *Chvála literární inkluze*. Host, 35, č. 8, 2019, s. 53.

⁵⁶ MLADĚJOVSKÁ, Aneta: *Dvě sestry, otec a mlčení*. Tvar, 30, č. 16, 2019, s. 3.

*protože znáte princip její výstavby a vypravěč vám vypomáhá svou laskavostí a citlivým přístupem, nebudete se emočně moc angažovat, když to stejně dobře (nebo nějak) dopadne.*⁵⁷

Petr A. Bílek vyjadřuje názor, že knihy Aleny Mornštajnové čteme proto, abychom se dozvěděli, jak to dopadne, při tom nás nic nezatěžuje, neodvádí pozornost od děje, nic není v knize nejisté nebo dokonce význačné. *Tiché roky* vidí jako autorčin sestup do červené knihovny. „*Vše je tu obětováno na oltář dějového efektu.*“⁵⁸ Tento sestup do červené knihovny je podle mého názoru mnohem více patrný v *Hotýlku*.

Tiché roky hodnotím jako jeden ze zdařilejších autorčiných románů především kvůli důkladnější psychologizaci hlavních postav, která chyběla v románech přecházejících. S tím souvisí i menší množství vedlejších postav, které bylo příjemnou změnou. Děj se tentokrát navíc nežene tak rychle, díky čemuž má čtenář více prostoru k pochopení motivů jednotlivých postav. Rovněž téma, které si autorka zvolila, je originálnější než témata románů předchozích.

⁵⁷ MLADĚJOVSKÁ, Aneta: *Dvě sestry, otec a mlčení*. Tvar, 30, č. 16, 2019, s. 3.

⁵⁸ BÍLEK, A. Petr: *Napinat až k happy endu: jak to chodí ve světech Aleny Mornštajnové*. Respekt, 30, č. 25, 2019, s. 56.

5. LISTOPÁD

Poslední autorčin román vyšel roku 2021 v nakladatelství Host. Záhy poté byl opět vydán i jako audiokniha pro vydavatelství OneHotBook, načetli ho Jana Stryková, Igor Bareš, Simona Postlerová a Tomáš Pergl.⁵⁹

Vybočení ze zajetých schémat bylo lehce patrné již u předcházejícího románu, nicméně dovršeno bylo právě v autorčině románu posledním. *Listopád* je kontrafaktuální historická próza, která se zabývá otázkou „co by, kdyby“, v tomto případě v souvislosti s událostmi sametové revoluce v Československu v listopadu roku 1989. Román se stejně jako *Hana* částečně odehrává v autorčině rodném městě, tedy ve Valašském Meziříčí.

Knihy obsahuje prolog i epilog, oba sestávající z dopisů matky Marie. Zatímco prolog je dopis z vězení, epilog je dopis zdánlivě usmiřující, který se však zároveň stal dopisem na rozloučenou, aniž by o tom jeho pisatelka v době jeho psaní věděla. Román má opět dvě vypravěčská pásma rozdělená do dvaceti kapitol, která se však v případě *Listopádu* neprolínají postupně a k pochopení jejich provázanosti je nutné knihu dočíst až téměř do konce. První hlavní postavou příběhu je Maja, její části jsou psány er-formou. Ich-forma je využita u částí popisujících život Lenky, o které se až v závěru knihy dozvídáme, že je Majinou dcerou Magdalenou. Právě tato hra se jménem Magdalena mi v knize přišla jako poměrně zajímavý, originální prvek, který zvyšoval napětí děje. Kromě těchto dvou vypravěčských pásem je kniha doplněna dopisy z vězení, které jsou na určitých politicky nevhodných místech začerněny. Odbočku vyprávěcích pásem tvoří kapitola s názvem „Anna a Radek, po listopadu 1989“ vysvětlující osud prvního Majina syna Kubíka, který byl svým biologickým otcem odvezen za hranice.⁶⁰ Větší prostor mu však již v knize dán nebyl.

Proti sobě tedy stojí matka a dcera, které jsou tak moc rozdílné, jak jen to jde. Maja byla před listopadem 1989 aktivní členkou odboje, snažící se rozhýbat události směrem ke svobodnému vývoji země. V autorčině verzi nebyla listopadová revoluce úspěšná, následkem čehož skončila Maja ve vězení a její manžel Joska z příběhu hned po listopadu zmizel neznámo kam. Jeho postavě už dále rovněž nebyl v knize dán prostor. Druhá dějová linie zachycuje příběh Magdaleny, která vyrostla v ozdravovně, kde z ní vychovali oddanou

⁵⁹ Audioteka 2021 „Listopád“; www.audioteka.cz, <https://audioteka.com/cz/audiobook/listopad> [přístup 22.02.2022]

⁶⁰ MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Listopád*, s. 73-87.

komunistku. Velkým tématem knihy je tedy manipulace dětí pomocí nejrůznějších výchovných praktik socialismu.

Alice Škrlantová ve své recenzi píše, že přestože se postavy románu musí vyrovnávat s vlastní skutečností, čtenář spíše než historickou analýzu dostává osudy nedůležitých lidí, kteří řeší své vlastní problémy. Do popředí tak vystupují především všední a rodinné vazby, výsledkem čehož je emocemi nabytá kniha. To ocení především méně náročný čtenář, který se s ní může lehce ztotožnit, a navíc nemusí moc přemýšlet. Magdalenina linie příběhu je podle ní narušována neustálým zpochybňováním režimu ze strany Magdaleniných spoluchovanek, čímž příběh ztrácí kontrast. *Listopád* pak působí ploše zejména proto, že autorka postavila postavy do bezvztahové situace. Autorka recenze také vyjadřuje názor, že hlubokou propast mezi protagonistkami vytváří i er-formové a ich-formové vyprávění.⁶¹ S tímto tvrzením více než souhlasím, kniha opravdu postrádá konfrontaci dvou hlavních hrdinek, ke které dochází až na úplném konci a podle mého názoru příliš uspěchaně a bez větší gradace.

Iveta Mikešová vyjádřila v recenzi zajímavou myšlenku dvojího typu uvěznění hlavních hrdinek příběhu. Majino věznění těla je zobrazeno v náznaku pryčen a zamřížovaných oken, zatímco Magdalenino věznění ducha je zase zobrazeno v podobě instituce s tuhým režimem. Podle recenzentky první polovina knihy působí jako apelativní melodrama, vyprávění s karatelským podtónem.⁶²

Pavel Horký označuje poslední autorčin román za kontrafaktuální. Provázanost osudů postav s velkými dějinami je podle něj v *Listopádu* ještě zřetelnější než v próze předcházející. Přestože *Listopád* servíruje velké množství reálií komunistického světa, nejde příliš pod povrch totalitního režimu. Text se drží notoricky známých schémat bez výraznějšího uměleckého ozvláštňení. Rovněž se vyjadřuje k tomu, že autorka dostatečně nepropracovává jednotlivé motivy, například spojitost mezi Majou a Pannou Marií, která není dále rozvíjena. Píše, že v próze najdeme mnoho slibných momentů, které si říkají o hlubší prozkoumání, k němuž však následně nedojde. Negativně hodnotí také polaritu dobra a zla, která je v důsledku schematického pohledu a nedostatečného prokreslení postav až naivně prostá.⁶³

⁶¹ ŠKRLANTOVÁ, Alice 2021 "Maminko, venku jsou vojáci"; www.iliteratura.cz, <https://www.iliteratura.cz/Clanek/44689/mornstajnova-alena-listopad> [přístup 22.02.2022]

⁶² MIKEŠOVÁ, Iveta: *Osvětová emoční ždímačka Aleny Mornštajnové*. Tvar, 32, č. 15, 2021, s.3.

⁶³ HORKÝ, Pavel: *Barvotiskové alternativní dějiny*. Tvar, 32, č. 15, 2021, s. 3.

Vylíčení alternativní historie považuje za reálné recenzentka Alena Slezáková. „Autorka svou krutou a místy až kpláči dojemnou dystopii zasadila do kulis reálného socialismu, který přežil a nabírá snad ještě nechutnější podobu.“⁶⁴ Listopád podle ní není pouhými hrátkami s alternativní historií, jelikož autorka výtečně zvládla vylíčit atmosféru vězení, ozdravovny i společnosti.⁶⁵

Rovněž Radim Kopáč vyjádřil ve své recenzi názor, že časoprostorové kulisy jsou tentokrát pro čtenáře aktuálnější, uchopitelnější, než tomu bylo například v *Haně*. Zaujalo mě jeho přirovnání zmizení Josky k vaporizaci v Orwellově *1984*. Recenzent se také zamýšlí nad náboženskými motivy v próze, například co se týče jmen hlavních hrdinů: Marie, Josef, Magdalena. Symbolika je podle něj i v tom, že Marie si po celou dobu věznění zachovala lidství, zatímco Magdalena o něj musela bojovat. Na závěr píše, že příběh *Listopádu* je přehledný, čistý, jasný, a navíc silně apelativní. Příběh podle něj volá po bezpečném rámci rodiny a s tím související svobodou ve společnosti.⁶⁶

Osobně pro mě byla kniha ze všech autorčiných próz nejméně uvěřitelná. Příčinou byl zřejmě časoprostor románu, nedostatečné množství detailů, které by snad napomohly větší věrohodnosti příběhu. Přestože román popisuje alternativní historii a nikdy se tedy neodehrál, nemusí to nutně znamenat jeho nevěrohodnost. Autentičnosti a uvěřitelnosti příběhu nepomohl ani rychlý a více nevysvětlený pád Gorbačova. Jako kdyby se odstraněním jediného člověka dala zlikvidovat i celá revoluční nálada, která se ve východním bloku prohlubovala již od počátku osmdesátých let. Nicméně autorka se i tentokrát držela především rodinného dramatu, vykreslování historických souvislostí zřejmě nebylo hlavním záměrem knihy, což je ale škoda. Souhlasím také s názorem Pavla Horkého, který v recenzi píše, že většina pasáží na něj působí nedotaženě a nepřekvapivě.⁶⁷ Kladně hodnotím, že se stejně jako v případě autorčina předchozího románu nejedná o rodinnou ságu s velkým množstvím vedlejších postav. Vnitřnímu životu protagonistek je tedy věnováno o něco více prostoru.

⁶⁴ SLEZÁKOVÁ, Alena 2021 “Listopád od Mornštajnové nabízí krutou i dojemnou verzi dějin“; [www.idnes.cz, https://www.idnes.cz/kultura/literatura/alena-mornstajnova-listopad-recenze-kniha-roman-alternativni-dejiny.A210503_111217_literatura_kiz](https://www.idnes.cz/kultura/literatura/alena-mornstajnova-listopad-recenze-kniha-roman-alternativni-dejiny.A210503_111217_literatura_kiz) [přístup 23.02.2022]

⁶⁵ SLEZÁKOVÁ, Alena 2021 “Listopád od Mornštajnové nabízí krutou i dojemnou verzi dějin“; [www.idnes.cz, https://www.idnes.cz/kultura/literatura/alena-mornstajnova-listopad-recenze-kniha-roman-alternativni-dejiny.A210503_111217_literatura_kiz](https://www.idnes.cz/kultura/literatura/alena-mornstajnova-listopad-recenze-kniha-roman-alternativni-dejiny.A210503_111217_literatura_kiz) [přístup 23.02.2022]

⁶⁶ KOPÁČ, Radim 2021 “Kdyby komunismus listopadem neskončil a chytil druhý dech. Jaká je novinka Aleny Mornštajnové?“, [www.lidovky.cz, https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-kdyby-komunismus-s-listopadem-neskoncil-a-chytil-druhy-dech-jaka-je-romanova-novinka-aleny-m.A210415_125619](https://www.lidovky.cz) In *kultura jto* [přístup 22.02.2022]

⁶⁷ HORKÝ, Pavel: *Barvotiskové alternativní dějiny*. Tvar, 32, č. 15, 2021, s. 3.

HISTORICKÉ UDÁLOSTI V JEDNOTLIVÝCH ROMÁNECH

Barbora Čiháková ve svém příspěvku do historického časopisu *Dějiny a současnost* vyjadřuje názor, že právě akcent na „velké dějiny“ dotváří dojem „vysoké literatury“. Podle autorky článku se však historické události v jednotlivých románech často hrdinů hlouběji nedotýkají a jsou pouhou efektivní kulisou bez hlubšího významu, která navíc není dějotvorná, a některé situace nejsou dořešeny.⁶⁸ V této části na základě recenzí a komparace tematického plánu autorčinných románů s historickými prameny zodpovím otázku, k jakému účelu využívá Alena Mornštajnová historii ve svých románech, jestli se snaží o reálné vykreslení historických událostí, nebo jí historie slouží pouze jako atraktivní kulisa.

Marta Ljubková to své recenzi shrnula následovně: „*Předvídatelné historické milníky, které podpírají děj, nakonec slouží jen jako dějinný štít pro trochu rafinovanější příběhy o rodinných láskách.*“⁶⁹ V autorčině prvotně je zpracována problematika odtržení Sudet, ve *Slepé mapě* znamenající rovněž odtržení dvou sester, z nichž jedna prožije život v americké okupační zóně, kdežto matka hlavní hrdinky Alžběta odjíždí do Olomouce, a její život je tak podřízen pravidlům komunistického režimu. Podle Pavla Portla však Mornštajnová nepřichází se žádnou detailní analýzou, spíše jde o rozvíjení schémat.⁷⁰ Pavel Janoušek pak ve své recenzi vyzdvihuje to, že autorka pracuje s problematikou Sudet komplexně, jelikož události jsou nastíněny již v předválečném období a nejsou tak vytrženy z kontextu, jak se to v posledních letech často stává v prózách současných českých spisovatelek.⁷¹ Iva Frühaufová píše, že *Slepá mapa* reflektuje dějiny pouze jako faktor, který ovlivňuje životy postav. Historie je podle ní využita pouze jako prostředek k časovému ukotvení příběhu.⁷² Ve *Slepé mapě* jsou tedy dějiny využity spíše jako kulisy, které však zásadně ovlivňují životní osudy jednotlivých postav. V případě této knihy autorka pravděpodobně nepracovala s konkrétními historickými prameny určitého regionu, ale vycházela spíše z obecných znalostí tzv. velkých dějin dvacátého století.

Hotýlek se odehrává v Československu během minulého století. Přestože komunistický režim do jisté míry ovlivňuje životy jednotlivých postav, historické milníky jsou naznačeny spíše okrajově a slouží pouze jako schematické kulisy. Události zmíněné v knize

⁶⁸ ČIHÁKOVÁ, Barbora: „*Velké dějiny*“ v *knížkách Aleny Mornštajnové*. *Dějiny a současnost*, 42, č. 3, 2020, s. 38.

⁶⁹ LJUBKOVÁ, Marta: *Žeň žen 2013*. *Souvislosti*, 25, č. 3, 2014, s. 20-24.

⁷⁰ PORTL, Pavel: *Rychlý běh dvacátým stoletím*. *Host*, XXIX, č. 9, 2013, s. 64-65.

⁷¹ JANOUŠEK, Pavel: *969 slov o próze*. *Tvar*, 24, č. 16, 2013, s. 2.

⁷² FRÜHAUFOVÁ, Iva 2013 „Mornštajnová, Alena. *Slepá mapa*“; www.iliteratura.cz, <https://www.iliteratura.cz/Clanek/31971/mornstajnova-alena-slepa-mapa> [přístup 02.03.2022]

jsou na úrovni běžné znalosti historie. Autorka v tomto případě nepracovala s konkrétními historickými prameny, o čemž svědčí i to, že děj knihy zasadila do fiktivního města.

V případě *Hany* autorka z konkrétních historických pramenů čerpala. V roce 1954 skutečně vypukla ve Valašském Meziříčí epidemie břišního tyfu, přestože se dochovalo jen velice málo pramenů. Podle těchto pramenů byly denně místním rozhlasem opravdu hlášeny počty nakažených i s jejich zdravotním stavem, stejně je tomu i v románu. Autorka ne zvolila náhodně ani věneček, kterým se Miřina rodina nakazila, jelikož podle pramenů se epidemie šířila právě z cukrárny/pekárny.⁷³ Alena Mornštajnová se inspirovala i ve vyprávění své rodiny, tedy využila historický pramen orální. Její babička, která se rovněž nakazila při tyfové epidemii, měla v Uherskohradištské nemocnici blouznit, a nakonec vypadnout z okna. Totéž se v příběhu stalo protagonistce Haně.⁷⁴ V souvislosti s holocaustem pak autorka opět vychází spíše z obecných znalostí, protože zásahy proti židovskému obyvatelstvu i samotný pobyt v koncentračním táboře probíhal téměř vždy stejným způsobem. Barbora Čiháková se navíc ve svém článku zabývá tím, že novodobé knihy pojednávající o tematice holocaustu znehodnocují díla sepsaná pamětníky, neboť hrůzu a smrt nahrazují sentimentem.⁷⁵

V *Tichých rocích* se Mornštajnová opět vrátila k období komunistického režimu v Československu. Ani v tomto případě však nepracuje s konkrétními historickými prameny, spíše se zdá, že vychází z vlastní (či obecné) zkušenosti toho, jak asi režim fungoval. Jelikož je kniha zaměřena spíše na rodinné vztahy, historické události stojí v případě tohoto románu opravdu spíše v pozadí a zásadně neovlivňují osudy hlavních postav. Barbora Čiháková ve svém článku píše, že například postava Svatopluka je plná nesouladu, protože je popsán jako oddaný příslušník komunistické strany, nicméně v románu chybí zásadní události, kterých by se takto vysoce postavený člověk musel účastnit (například vykonstruované procesy, kolektivizace, měnová reforma). Prostřednictvím postavy Svatopluka je tak historie zobrazena jako bezpříznaková.⁷⁶

V případě posledního autorčina románu *Listopádu* se už nedá mluvit o jakékoli historické korektnosti či inspiraci historickými prameny, jelikož se jedná o kontrafaktuální historickou prózu. Nicméně i v tomto případě autorka využila svých znalostí nedávné historie.

⁷³ KRAMÁŘ, Josef: *Valašsko-meziričské starožitnosti* 3, s. 122-127.

⁷⁴ ZBOŘILOVÁ, Zuzana: *Alena Mornštajnová*. (OL)4you: olomoucký lifestyleový magazín, č. 5-6, 2019, s. 112-113.

⁷⁵ ČIHÁKOVÁ, Barbora: „*Velké dějiny*“ v knihách Aleny Mornštajnové. *Dějiny a současnost*, 42, č. 3, 2020, s. 39.

⁷⁶ ČIHÁKOVÁ, Barbora: „*Velké dějiny*“ v knihách Aleny Mornštajnové. *Dějiny a současnost*, 42, č. 3, 2020, s. 38.

Radim Kopáč ve své recenzi píše, že Mornštajnová pracuje s metodami raného stalinismu padesátých let.⁷⁷ Je samozřejmě jen na autorce, jak alternativní fikční svět vystaví, nicméně pravděpodobnost, že by se po roce 1989 mohl vývoj vrátit až ke stalinismu, je velice mizivá. Autorka se v tomto románu bezpochyby také inspirovala soudobým vývojem v zemích, ve kterých je komunistická diktatura stále na vrcholu moci (např. Čína či KLDR). Alice Škrlanová vyjadřuje názor, že v *Listopádu* je dějinné drama poprvé zajímavější než rodinné vztahy. Negativně hodnotí, že narážíme na jednostranný pohled a názor na celou tuto problematiku. Většímu prokreslení alternativní verze dějin navíc podle ní brání to, že obě protagonistky jsou většinu knihy zavřené (ve vězení či v ústavu).⁷⁸ Iveta Mikešová se ve své recenzi rovněž vyjadřuje k alternativní historii, kterou hodnotí jako velkou slabinu posledního autorčina románu. Podle ní byla autorka ve svých předchozích románech nejsilnější v okamžicích, kdy zpracovávala události z méně známé či regionální historie, kdežto v *Listopádu* se nemohla opřít o žádné skutečné příběhy.⁷⁹

Jak je z výše uvedeného patrné, Alena Mornštajnová využívá historické události ve svých románech pouze jako zajímavou kulisu, která jí pomáhá ukotvit děj do určitého místa a času. Historické události minulého století rovněž slouží ke gradaci děje, k utváření tragických příběhů, které by bez historických kulis nebyly myslitelné. Přesto se nedá říct, že by její příběhy byly historicky nekorektní, naopak, vychází z reálných událostí českých (či československých) dějin minulého století. Pouze v případě *Hany* autorka čerpala inspiraci z konkrétních historických pramenů.

⁷⁷ KOPÁČ, Radim 2021 “Kdyby komunismus listopadem neskončil a chytil druhý dech. Jaká je novinka Aleny Mornštajnové?“, www.lidovky.cz, https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-kdyby-komunismus-s-listopadem-neskoncil-a-chytil-druhy-dech-jaka-je-romanova-novinka-aleny-m.A210415_125619_ln_kultura_jto [přístup 02.03.2022]

⁷⁸ ŠKRLANTOVÁ, Alice 2021 “Maminko, venku jsou vojáci“, www.iliteratura.cz, <https://www.iliteratura.cz/Clanek/44689/mornstajnova-alena-listopad> [přístup 02.03.2022]

⁷⁹ MIKEŠOVÁ, Iveta: *Osvětová emoční ždímačka Aleny Mornštajnové*. Tvar, 32, č. 15, 2021, s.3.

CHARAKTERISTIKA AUTORSKÉ METODY

Všechny analyzované prózy jsou dokladem autorčiny schopnosti napsat fiktivní příběh jedné (většinou vícegenerační) rodiny, který je zasazen do reálných historických kulís (s výjimkou *Listopádu*). Po stránce tematické se tedy Mornštajnová drží zavedených schémat, která pouze lehce obměňuje. Jak píše ve své recenzi Marek Lollok, autorce rozhodně nelze upřít schopnost odvyprávět velké příběhy.⁸⁰ S tím bohužel často souvisí povrchnost příběhu, nepropracovanost, „klouzání po povrchu“, čehož největším dokladem je autorčina prvotina, ve které až příliš velké množství zajímavých vedlejších postav nedostalo příležitost se více projevit. Typické jsou rovněž poničené rodinné vztahy a vazby a celkově zaměření na rodinu, na jedince uprostřed velkých dějin dvacátého století. Historie však nikdy není hlavním tématem knihy, slouží pouze jako kulisa, jako nástroj k co nejefektivnějšímu vyhocení osudů obyčejných lidí. Podle Marka Lolloka zásadním poznávacím znakem autorčiných příběhů jsou tragédie, které se snáší na protagonisty. Píše, že: „...zásadní společensko-politické události a konstelace vždy významně ovlivňují život jejich postav, a to i přesto, že to jsou jedinci ve své podstatě apolitičtí.“⁸¹ Rovněž Iveta Mikešová vyjádřila v recenzi názor, že autorčinou doménou je zobrazení člověka ovlivněného dějinami a také dopadů, které mají traumatické zkušenosti z minulosti na psychiku jedince a na vztahy, především v rámci více generací jedné rodiny.⁸²

Romány Aleny Mornštajnové jsou jednoznačně zaměřeny na děj. Knihy plynou rychle, bez odboček, bez nejasností je směřováno k rozuzlení, které však ne vždy přichází. Navzdory tomu romány vyznívají většinou spíše optimisticky. Osobně dějovost v knihách hodnotím jako kladný prvek, nicméně autorka často děj staví nad vysvětlení jednotlivých motivů i nad propracovanou psychologizaci postav, čímž se z přehnané dějovosti stává spíše slabina její tvorby. Jak píše Marek Lollok: „...prosté zpomalení, reflexe situace či pokus o komplexnější introspekci postav by byly alespoň v některých okamžicích bezesporu namístě.“⁸³

Po stránce jazykové autorka nevybočuje ani v jednom románu ze své metody. Píše přímočaře, spisovnou češtinou, nepoužívá nářeční prvky, složitá souvětí ani žádné další

⁸⁰ LOLLOK, Marek 2015 “Svět je jenom hodinový hotýlek“; [www.iliteratura.cz, https://www.iliteratura.cz/Clanek/35201/mornstajnova-alena-hotylek](https://www.iliteratura.cz/Clanek/35201/mornstajnova-alena-hotylek) [přístup 01.03.2022]

⁸¹ LOLLOK, Marek 2017 “Mornštajnová, jak ji známe“; [www.iliteratura.cz, https://www.iliteratura.cz/Clanek/38711/mornstajnova-alena-hana](https://www.iliteratura.cz/Clanek/38711/mornstajnova-alena-hana) [přístup 02.03.2022]

⁸² MIKEŠOVÁ, Iveta: *Osvětová emoční ždimačka Aleny Mornštajnové*. Tvar, 32, č. 15, 2021, s.3.

⁸³ LOLLOK, Marek 2017 “Mornštajnová, jak ji známe“; [www.iliteratura.cz, https://www.iliteratura.cz/Clanek/38711/mornstajnova-alena-hana](https://www.iliteratura.cz/Clanek/38711/mornstajnova-alena-hana) [přístup 02.03.2022]

jazykové zvláštnosti. Čtenář si může být při čtení jist, že se v textu neztratí a že v něm nenarazí na žádné nejasnosti. Osobně hodnotím přímočarý jazyk jako pozitivum autorčiny tvorby a přikláním se tak k názoru recenzenta Jiřího Trávnička.⁸⁴

Kompozičně se vždy jedná o román rozdělený do více částí, jejichž představitelé v ich-formě i v er-formě jsou příslušníky jedné rodiny. Výjimku tvoří pouze *Hotýlek*, kde je vypravěč celého příběhu pouze jeden. Ve všech románech autorka využívá prolepsi, kterou stupňuje dějové napětí. Kompozice je podle mého názoru autorčinou silnou stránku, opakovaně dokázala, že umí srozumitelně vystavět složitý příběh s velkým množstvím postav, ve kterém do sebe zapadají i ty nejmenší detaily.

Vývoj autorské metody osobně spatřuji především v oblasti psychologizace postav a s tím souvisejícím snižováním velkého množství postav vedlejších. V *Haně* a v *Tichých rocích* jsou čtenáři mnohem zřetelněji než v románech předcházejících předloženy motivy hlavních postav.

⁸⁴ Viz: TRÁVNÍČEK, Jiří: *Chvála literární inkluze*. Host, 35, č. 8, 2019, s. 52-53. Dále: TRÁVNÍČEK, Jiří: *Jak odvyprávět utrpení*. Host, 33, č. 8, 2017, s. 66-67.

ALENA MORNŠTAJNOVÁ V KONTEXTU SOUČASNÉ ČESKÉ LITERATURY

Na základě analýzy a interpretace jednotlivých autorčiných románů se nyní pokusím určit autorčinu pozici v současné české literatuře.

Přestože Alena Mornštajnová ve svých knihách (s výjimkou *Hany*) nevychází z konkrétních historických pramenů, dějiny hrají v jejích příbězích většinou zásadní roli. Po stránce tematické by se tedy dala její tvorba přirovnat například k tvorbě Radky Denemarkové či Kateřiny Tučkové. Obě zmíněné autorky však stejně jako Alena Mornštajnová využívají historii spíše jako zajímavou kulisu. Téma rodinné ságy zpracovává i Karin Lednická ve svých obsáhlých románech s názvem *Šikmý kostel*. Dále se tematice jedince vydaného napospas velkým dějinám věnovala Jakuba Katalpa ve svých prózách *Němci* (2012) či *Zuzanin dech* (2020).

Jiří Trávníček v recenzi *Tichých roků* zmiňuje hned několik dalších otcovsko-dcerovských knih v české literatuře posledních let. Například Zuzana Brabcová napsala *Daleko od stromu*, Sylvie Richterová: *Slabikář otcovského jazyka*, Daniela Hodrová: *Théta* nebo Tereza Boučková: *Indiánský běh*. Velký rozdíl je však v tom, že Alena Mornštajnová své příběhy usazuje do fikce. Recenzent dále píše o autorčině smyslu pro odvažování slov, nezahlcování jejich přílišným množstvím a expresivitou, čímž se podle něj liší od Radky Denemarkové.⁸⁵ Po stránce jazykové jednoduchosti a přímočarosti bych opět přiřadila romány Aleny Mornštajnové k tvorbě Jakuby Katalpy či k tvorbě Terezy Boučkové, která především ve svých posledních románech *Rok kohouta* (2008) či *Život je nádherný* (2016) píše velice jednoduchým jazykem.

Když si odmyslím zasazení autorčiných próz do historie, její rodinná dramata mají poměrně blízko k tvorbě Petry Dvořákové, která v novele *Vrány* (2020) řeší jednu velice nefunkční rodinu. Schéma je samozřejmě jiné v tom, že Mornštajnová se zabývá také rodinnými kořeny, pracuje tedy s jednou rodinou většinou během celého dvacátého století a v mnoha případech jsou viníky za nepříznivé osudy jednotlivých postav právě dějiny, což se v knihách Petry Dvořákové neděje. Téma nefunkčních rodinných vztahů popisuje i například Petra Soukupová ve své próze *Věci, na které nastal čas* (2020), opět však bez historického kontextu.

⁸⁵ TRÁVNÍČEK, Jiří: *Chvála literární inkluze*. Host, 35, č. 8, 2019, s. 53.

Jiří Trávníček píše o Mornštajnové jako o fenoménu současné české literatury. Píše o ní, že je to: „*osobitá autorka, má o čem psát, ví, k čemu své příběhy vést, dokáže spojit malé a velké dějiny, umí si osvojit delší časovou plochu.*“⁸⁶

Alena Mornštajnová je bezesporu autorkou čtenářsky oblíbených próz. K úspěchu jí jednoznačně pomáhá právě jednoduchý jazyk, kterým své romány píše, pomocí kterého se jí daří oslovit větší čtenářské publikum, včetně toho méně náročného. Díla složitá, nejednoznačná či experimentující se málokdy těší zájmu široké veřejnosti. Historické kulisy jsou rovněž velmi oblíbené a bezesporu přispívají k většímu čtenářskému zájmu. Přestože Alena Mornštajnová nepracuje ve svých dílech s konkrétními historickými prameny, upozorňuje skrze své prózy na tragické události naší, ne až tak dávné, historie. Ve spojení s jednoduchým jazykem, zajímavým příběhem plným rodinných dramát a promyšlenou kompozicí, ji to staví do pozice zprostředkovatele hlavních historických událostí minulého století široké veřejnosti. V dílech je patrný akcent na nutné poučení se z historie. V tom osobně vidím největší přínos autorčiných románů. Neměli bychom však pouštět ze zřetele, že tak autorka činí plně v souřadnicích populární literatury.

⁸⁶ TRÁVNÍČEK, Jiří: *Chvála literární inkluze*. Host, 35, č. 8, 2019, s. 53.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala prozaickou tvorbou současné české spisovatelky Aleny Mornštajnové. V první kapitole jsem ve stručnosti shrnula základní informace o autorčině životě a o její dosavadní tvorbě.

V hlavní části práce jsem se zaměřila na detailní analýzu a interpretaci jednotlivých autorčiných próz: *Slepé mapy* (2013), *Hotýlku* (2015), *Hany* (2017), *Tichých let* (2019) a *Listopádu* (2021). Tuto kapitolu jsem rozdělila do pěti podkapitol, které obsahují mou vlastní analýzu a interpretaci románů po stránce tematické, jazykové, kompoziční, žánrové, dějové. Nechybí ani charakteristika hlavních postav a vypravěčské metody. Ke každému románu jsem připojila názory recenzentů a podkapitoly jsem následně ukončila vlastním hodnocením díla s ohledem na (často velmi protichůdné) recenze zkoumaných próz.

V další části práce jsem se zaměřila na komparaci tematického plánu autorčiných próz s historickými prameny. V této části jsem nakonec komparovala především román *Hana*, protože jako jediný ze zkoumaných románů vychází z konkrétních historických pramenů, které se týkají dějin Valašského Meziříčí. Konkrétně se jedná o vypuknutí tyfové epidemie v roce 1954, které autorka poměrně věrně v knize zasadila do příběhu. Ostatní prózy využívají historii pouze jako kulisu. Dějiny sice v každé knize významně ovlivňují životy jednotlivých postav, nicméně romány nevychází z konkrétních historických událostí, nýbrž pouze z autorčiných obecných znalostí dějin dvacátého století. V případě posledního autorčina románu *Listopádu*, který je kontrafaktuální, nebyla komparace s historickými prameny vůbec možná.

Na základě provedené analýzy románů jsem následně určila charakteristiku autorské metody. Obecně se dá říct, že autorka používá ve všech knihách stejná schémata a postupy, které více či méně obměňuje. Například jazyk je ve všech knihách stejný a sice jednoduchý, spisovný, bez jakýchkoli ozvláštňení. Stejně tak je v jednotlivých prózách velmi podobná kompozice a styl vyprávění. Charakteristickým znakem je užívání prolepse, kterou autorka stupňuje dějové napětí. Liší se témata knih, ale téměř vždy se jedná o osudy obyčejné rodiny v Česku/Československu ve víru tzv. velkých dějin dvacátého století.

V poslední kapitole jsem určila pozici Aleny Mornštajnové v kontextu současné české literatury. Jedná se o autorku populárního čtiva, které se díky jednoduchému jazyku, zajímavým příběhům a zdařilé kompozici dostává k velkému množství čtenářů. Svůj vliv využívá především akcentováním na nutné poučení se z historie. Nicméně názory některých

recenzentů, že se jedná o vrcholná díla současné české literatury, jsou podle mého názoru přehnané.

Přestože jsem ve své bakalářské práci provedla analýzu všech dosud vydaných románů Aleny Mornštajnové, a to včetně reflexe jejich kritického ohlasu, je třeba konstatovat, že právě například velmi různorodé a protikladné hodnocení tvorby Aleny Mornštajnové by stálo za vskutku důkladné prozkoumání a vyhodnocení. Krom jiného i proto, že pro mnohé (včetně zahraničních percipientů) se Alena Mornštajnová stává jednou z hlavních reprezentantek současné české literatury.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Kořenková Kateřina

Název katedry a fakulty: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta

Název práce: Prozaická tvorba Aleny Mornštajnové

Vedoucí práce: prof. PhDr. Lubomír Machala, CSc.

Počet znaků: 72 188

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 43

Klíčová slova: Alena Mornštajnová, román, recenze, dějiny, kompozice, jazyk, děj

Klíčová slova v angličtině: Alena Mornštajnová, novel, review, history, composition, language, storyline

Krátká a výstižná charakteristika práce: Tato bakalářská práce se zabývá analýzou a interpretací pěti próz současné české spisovatelky Aleny Mornštajnové s přihlédnutím ke kritickým ohlasům. Na základě analýzy a interpretace je zhodnocena autorská metoda, pozitiva a slabiny jejích děl, a je určena pozice spisovatelky v současné české literatuře. Předložená práce se také zabývá komparací tematického plánu autorčiných románů s historickými prameny.

Short and concise description of the thesis: This bachelor's thesis deals with the analysis and interpretation of five prose by the contemporary Czech writer Alena Mornštajnová, taking into account critical responses. Based on the analysis and interpretation, the author's method, positives and weaknesses of her works are evaluated and the position of the writer in contemporary Czech literature is determined. The presented work also compares the thematic plan of the author's novels with historical sources.

RESUMÉ

This bachelor thesis deals with the analysis and interpretation of prose works by the contemporary Czech writer Alena Mornštajnová. The first part briefly introduces the author's biography. The main part of the thesis deals with the analysis and interpretation of the author's five novels. This part is divided into five subchapters. Each subchapter deals with a detailed analysis and interpretation of individual prose. The novels are analyzed in terms of composition, genre, thematic, storyline and language. Also the main characters and storytelling methods are characterized. In this part, the critical response of selected novels is taken into account and on the basis of it, my own evaluation of the novel is attached to each subchapter. The presented bachelor thesis also compares the thematic plan of the author's novels with historical sources. In this part, mainly the novel *Hana* was compared, because the author drew inspiration for its writing in historical sources. This section answers the question of whether the author describes history credibly, or uses history only as an attractive backdrop. Based on the analysis and interpretation of individual novels, the author's method is determined, the positives and weaknesses of the five prose works are evaluated. The last chapter briefly summarizes the author's position in the context of contemporary Czech literature, especially in terms of the thematic plan of the author's novels.

SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

PRIMÁRNÍ ZDROJE:

1. MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Hana*. Brno 2017.
2. MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Hotýlek*. Brno 2015.
3. MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Listopád*. Brno 2021.
4. MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Slepá mapa*. Brno 2013.
5. MORNŠTAJNOVÁ, Alena: *Tiché roky*. Brno 2019.

SEKUNDÁRNÍ ZDROJE:

1. Audioteka 2018: “Hana“; www.audioteka.com,
<https://audioteka.com/cz/audiobook/hana> [přístup 10.02.2022]
2. Audioteka 2018: “Hotýlek“; www.audioteka.com,
<https://audioteka.com/cz/audiobook/hotylek> [přístup 08.02.2022]
3. Audioteka 2021 “Listopád“; www.audioteka.cz,
<https://audioteka.com/cz/audiobook/listopad> [přístup 22.02.2022]
4. Audioteka 2018 “Tiché roky“; www.audioteka.com,
<https://audioteka.com/cz/audiobook/tiche-roky> [přístup 21.02.2022]
5. BÍLEK, A. Petr: *Napínat až k happy endu: jak to chodí ve světech Aleny Mornštajnové*. Respekt, 30, č. 25, 2019, s. 56.
6. BOBEK, Petr 2021 “Alena Mornštajnová pro knihovnický zpravodaj: Chci, aby každá moje kniha byla v něčem jiná“; www.kzv.kkvysociny.cz,
<http://kzv.kkvysociny.cz/?p=5168> [přístup 08.02.2022]
7. Český rozhlas. Až na dřev! 2018 “Spisovatelka Alena Mornštajnová: Jsem ráda, že mě psaní neživí“; www.youtube.com, https://www.youtube.com/watch?v=wOHZlYD-TF4&ab_channel=%C4%8Cesk%C3%BDrozhlas, [přístup 08.02.2022]
8. ČIHÁKOVÁ, Barbora: „*Velké dějiny*“ v *knihách Aleny Mornštajnové*. Dějiny a současnost, 42, č. 3, 2020, s. 38-39.
9. DOČKALOVÁ, Michaela 2013 “Rodinná sága Aleny Mornštajnové“; www.klubknihomolu.cz, <http://www.klubknihomolu.cz/54133/%E2%80%9Erodinna-saga%E2%80%9C-aleny-mornstajnov%C3%A9/> [přístup 08.02.2022]

10. FRÜHAUFOVÁ, Iva 2013 “Mornštajnová, Alena. Slepá mapa“; www.iliteratura.cz, <https://www.iliteratura.cz/Clanek/31971/mornstajnova-alena-slepa-mapa> [přístup 08.02.2022]
11. HORKÝ, Pavel: *Barvotiskové alternativní dějiny*. Tvar, 32, č. 15, 2021, s. 3.
12. JANOUŠEK, Pavel: *969 slov o próze*. Tvar, 24, č. 16, 2013, s. 2.
13. JANSOVÁ, Iveta: *Dobám navzdory*. Protimluv, 14, č. 3-4, 2015, s. 177.
14. Klicperovo divadlo 2021 “Hana, Alena Mornštajnová“; www.klicperovodivadlo.cz, <https://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/hana-2779/> [přístup 14.02.2022]
15. KOPÁČ, Radim 2021 “Kdyby komunismus listopadem neskončil a chytil druhý dech. Jaká je novinka Aleny Mornštajnové?“; www.lidovky.cz, https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-kdyby-komunismus-s-listopadem-neskoncil-a-chytil-druhy-dech-jaka-je-romanova-novinka-aleny-m.A210415_125619_In_kultura_jto [přístup 22.02.2022]
16. KOTRLA, Pavel: *Literární průřez minulým stoletím*. Valašsko: vlastivědná revue, č. 32, 2014. s. 25.
17. KOTRLA, Pavel: *Příběhy (raději) zapomenuté*. Týdeník rozhlas, 27, č. 18, 2017, s. 20.
18. KOTRLA, Pavel: *Příběh chybějícího hrdinství*. Týdeník rozhlas, 25, č. 30, 2015, s. 18.
19. KRAMÁŘ, Josef: *Valašsko-meziríčské starožitnosti 3*. Valašské Meziříčí 2018.
20. KUBÍKOVÁ, Blanka 2019: “Autorka slavné Hany prozradila recept na úspěch. „Psaní je moje psychoterapie.“; www.seznamzpravy.cz, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/autorka-slavne-hany-prozradila-recept-na-uspech-psani-je-moje-psychoterapie-84640>, [přístup 08.02.2022]
21. LIŠKA, Barbora 2019 “Historie až k slzám“; www.divadelni-noviny.cz, <https://www.divadelni-noviny.cz/narodni-divadlo-brno-alena-mornstajnova-hana-recenze> [přístup 12.02.2022]
22. LJUBKOVÁ, Marta: *Žeň žen 2013*. Souvislosti, 25, č. 3, 2014, s. 20-24.
23. LOLLOK, Marek 2017 “Mornštajnová, jak ji známe“; www.iliteratura.cz, <https://www.iliteratura.cz/Clanek/38711/mornstajnova-alena-hana> [přístup 12.02.2022]
24. LOLLOK, Marek 2019 “Němé barikády rodiny Žákových“; www.iliteratura.cz, <https://www.iliteratura.cz/Clanek/41693/mornstajnova-alena-tiche-roky> [přístup 21.02.2021]

25. LOLLOK, Marek 2015 "Svět je jenom hodinový hotýlek"; www.iliteratura.cz,
<https://www.iliteratura.cz/Clanek/35201/mornstajnova-alena-hotylek> [přístup
10.02.2022]
26. MAGDOVÁ, Marcela: *Od historie k hysterii*. Divadelní noviny, 30, č. 13, 2021, s. 6.
27. MIKEŠOVÁ, Iveta: *Osvětová emoční ždímačka Aleny Mornštajnové*. Tvar, 32, č. 15,
2021, s.3.
28. MLADĚJOVSKÁ, Aneta: *Dvě sestry, otec a mlčení*. Tvar, 30, č. 16, 2019, s. 3.
29. Národní divadlo Brno 2019 "Alena Mornštajnová, Hana"; www.ndbrno.cz,
<https://www.ndbrno.cz/cinohra/hana/> [přístup 14.02.2022]
30. PORTL, Pavel: *Rychlý běh dvacátým stoletím*. Host, 29, č. 9, 2013, s. 64-65.
31. Radioteka 2019 "Alena Mornštajnová: Slepá mapa"; www.radioteka.cz,
<https://www.radioteka.cz/detail/croslovo-572008-alena-mornstajnova-slepa-mapa>
[přístup 08.02.2022]
32. SLEZÁKOVÁ, Alena 2021 "Listopád od Mornštajnové nabízí krutou i dojemnou
verzi dějin"; www.idnes.cz, [https://www.idnes.cz/kultura/literatura/alena-
mornstajnova-listopad-recenze-kniha-roman-alternativni-
dejiny.A210503_111217_literatura_kiz](https://www.idnes.cz/kultura/literatura/alena-mornstajnova-listopad-recenze-kniha-roman-alternativni-dejiny.A210503_111217_literatura_kiz) [přístup 23.02.2022]
33. ŠKRLANTOVÁ, Alice 2021 "Maminko, venku jsou vojáci"; www.iliteratura.cz,
<https://www.iliteratura.cz/Clanek/44689/mornstajnova-alena-listopad> [přístup
22.02.2022]
34. TRÁVNÍČEK, Jiří: *Chvála literární inkluze*. Host, 35, č. 8, 2019, s. 52-53.
35. TRÁVNÍČEK, Jiří: *Jak odvyprávět utrpení*. Host, 33, č. 8, 2017, s. 66-67.
36. Wikipedie 2022 "Alena Mornštajnová"; www.wikipedia.org,
https://cs.wikipedia.org/wiki/Alena_Morn%C5%A1tajnov%C3%A1 [přístup
08.02.2022]
37. ZELÍNKOVÁ, Lucie 2015 "Mornštajnová opět zkoumá obyčejného českého
člověka"; www.novinky.cz, [https://www.novinky.cz/kultura/clanek/recenze-
mornstajnova-opet-zkouma-obycejneho-ceskeho-cloveka-315578](https://www.novinky.cz/kultura/clanek/recenze-mornstajnova-opet-zkouma-obycejneho-ceskeho-cloveka-315578) [přístup 08.02.2022]
38. ZBOŘILOVÁ, Zuzana: *Alena Mornštajnová*. (OL)4you: olomoucký lifestyleový
magazín, č. 5-6, 2019, s. 110-113.